

26/7

Är det någon mening att tala om nationalismen som en determinism? "Ingen har kommanderat mig. Jag har själv givit mig denna fatalism: att de döda skall härska över mig. Dit har han alltså kommit, den fria människan." Tanken på döden blir en allt större del av verkligheten — anteckningarna bestyrker Tharauds uppgifter från sekreterartiden hos Barrès. "Under denna neurasteni skärpes känslan för döden, detta myllrande av maskar i min kropp som är hela mitt hemliga liv, nerven i min oro. Hatet till livet, det är kärnan i min lidelse, som aldrig innebar en marsch mot något, utan en flykt till något annat; viljan till självförstörelse, det är den andra hemligheten hos denna apostel för jagets utveckling och utvidgning."

I denna spänning levde Barrès, ur den föddes det säregnet eggande i hans nationella tal med deras trots mot både fienden vid Frankrikes gränser och tvivlet i hjärtat. Tanken går till den hjälte som en än mera berömd tysk författare vid samma tid formade. "Ja, Thomas Buddenbrooks tillvaro var inte längre något annat än en skådespelares, men en sådan skådespelares vars hela liv intill de minsta och alldagligaste småsaker blivit en enda prestation. Den fullständiga bristen på ett uppriktigt och levande intresse som kunde ha fångat honom, utarmningen och ödeläggelsen av hans inre... hade gjort detta av hans tillvaro, hade gjort den konstlad, medveten, tvungen, och lett till att varje ord, varje rörelse, varje uppträdande bland människor hade blivit ett stycke krafttödande och upprivande teater."

Känslan av det problematiska, just i Thomas Manns mening "betänkliga" i Barrès nationalism blir likväl inte huvudintrycket av dessa trots enformigheten fascinerande anteckningar. På ett sätt som erinrar om stora religiösa tänkare finner vi här en människas i kamp om sina idéer — om sin "frälsning", som Barrès ofta själv uttryckte saken. Barrès Cahiers blir en pregnant illustration till hans ord: "Edra idéer, edra idéer; men vad finns det bakom dem? Er törst."

Herbert Tingsten

Postum furstetrohet

I docent Folke Lindbergs artikel i Historisk tidskrift har klarlagts att Oscar II förde en högst personlig utrikespolitik. I samtal med och brev till främmande statsöverhuvuden och ämbetsmän gjorde han deklamationer om svensk politik, sökte påverka de utländska staternas politik och begärde till och med stöd och hjälp mot ett av de länder i vilka han var kung. Särskilt anmärkningsvärd var hans strävan att förmå Tyskland till aktioner av skilda slag gentemot Norge. "Huvudsyftet med hans sonderingar i Berlin var", enligt vad docent Lindberg betygar, "att utröna huruvida han kunde räkna på tyskt stöd i händelse av en väpnad unionskonflikt." Därjämte bad han kejsar Wilhelm utöva påtryckningar av skilda slag mot norrmännen. Grundlagsbestämmelsen om att alla meddelanden i utrikesärenden måste ske genom utrikesministern sattes därmed å sido. Den, torde man kunna påstå, allmänt erkända grundsatsen att en monark inte bör föra mot eget land riktade förhandlingar blev

likaledes överträdd. Betecknande är att till och med en svensk utrikesminister, Alfred Lagerheim, reagerade mot dessa metoder. Efter sin utnämning år 1899 framhöll han i brev till den svenske ministern i Berlin "att vi icke skola söka att draga våra unionella tvister under utlandets dom, än mindre begära dess inblandning".

Vad den svenske utrikesministern för femtio år sedan i konstitutionalismens Sverige ansåg olämpligt, det finner Svenska Dagbladet i dagens Sverige helt i sin ordning. Dess bevisföring går, såsom Expressen fyndigt påpekat, på tre linjer: 1) kungen hade rätt och plikt att föra en personlig utrikespolitik; 2) denna utrikespolitik var i stort sett vis och framsynt; 3) kungens uppträdande var grundlagsenligt, eftersom hans kampanjer blev betydelselösa. Tankeförvirringen i Svenska Dagbladet är redan härigenom tillräckligt belyst. Expressen har emellertid, måhända av förklarlig trötthet, inte antecknat en annan av Svenska Dagbladets försvarslinjer: 4) kungen förde alls ingen personlig utrikespolitik.

Det obehagliga intryck som de nya forskningsresultaten har gjort och måste ha gjort, särskilt i Norge, förstärks av att en stor svensk tidning helt identifierar sig med den kungliga politiken av 1890-talets modell. Det är angeläget att till dämpandet av denna irritation framhålla att så groteskt tänker inte många svenskar nu för tiden. Rojalismen i Sverige är visserligen stark och utbredd, men den tar

sig nästan genomgående mera vettiga och mindre pinsamma former.

Dagens Nyheter påpekade i söndags att ett av Svenska Dagbladets argument förde tanken på högerns uppträdande efter borggårdstalet 1914. Man gjorde då på fullt allvar gällande att eftersom regeringsbeslut grundlagsenligt kunde fattas blott av konungen i statsrådet och eftersom kungens på borggården deklarerade beslut inte fattats i denna ordning, så var det ingenting att säga om saken. På detta svarar Svenska Dagbladet med en replik som med tanke på tidningens övriga insatser i denna fråga inte kan uppfattas som ett medvetet skämt. "Allt blir här till sist beroende av det sakliga värde man tillmäter en så allvarlig meningsyttring av den konstitutionella monarken." I Dagens Nyheter skrevs år 1928 att monarken handlat "av djup personlig ansvars känsla och en bättre insikt om det verkliga världsläget än den som våra politiker både till höger och vänster i gemen visade sig besitta". Alltså, blir slutsatsen, Dagens Nyheter menar nu något helt annat än för tjuguet år sedan.

Det skulle inte falla denna tidning in att vara generad över att de här framförda åsikterna ändrats på tjuguet år — på många punkter har säkerligen så skett. Men att kungen år 1914 trodde sig handla rätt och att han — särskilt genom sina tyska förbindelser — var bättre underkunnig om krigsfaran än de flesta svenska politiker, det skall lika litet år 1949 som år 1928 bestridas. Emellertid: förstår man inte att en helt annan sak är att godta tanken på personliga kungliga ingripanden? Eller menar Svenska Dagbladet att en kung som tror sig ha rätt och kan stödja sig på speciella informationer därmed får rätt att kränka statsskicket? Och om det gäller kungen, gäller det väl också andra, regeringen, riksdagen, byråkratin? Det är ett slags revolution i permanens som här förkunnas. Menar tidningen detta? Naturligtvis inte; den bara pratar på.